

_____ viloyati _____ tumani

Maktabgacha va maktab ta'limi bo'limi tasarrufidagi

____ - umumiy o'rta ta'lim maktabi

10-sinf o'qituvchisi

Po'latova Barno

10-sinflar uchun Tarbiya fanidan

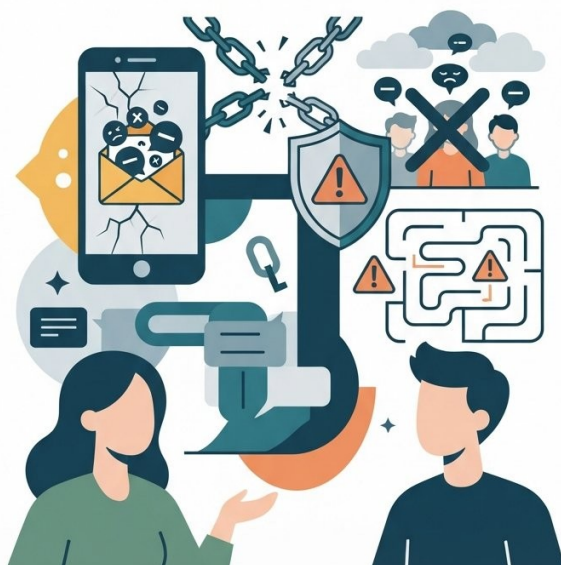
«Ijtimoiy tarmoq: imkoniyat va tahdidlar»

mavzusidagi

DARS ISHLANMASI

Ijtimoiy tarmoq: imkoniyat va tahdidlar

Sana: _____

Mavzu: Ijtimoiy tarmoq: imkoniyat va tahdidlar

Darsning maqsadi:

Ta'limiy: O'quvchilarga ijtimoiy tarmoqlarning zamonaviy hayotdagi o'rnini, ularning imkoniyatlari va potentsial xatarlar haqida keng qamrovli tushuncha berish.

Tarbiyaviy: O'quvchilarda ijtimoiy tarmoqlardan ongli va xavfsiz foydalanish madaniyatini shakllantirish hamda ularda tanqidiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirish.

Rivojlantiruvchi: O'quvchilarning axborotni tahlil qilish, bahslashish va o'z fikrini himoya qilish kabi og'zaki nutq ko'nikmalarini yanada takomillashtirish.

Darsning turi: Yangi bilim berish va ko'nikma shakllantirish

Darsning metodi: Suhbat, Savol-javob, Munozara, Keys-stadil

Darsning jihozi: Darslik, Prezentatsiya, Tarqatma materiallar, Kompyuter, Proyektor

Kutiladigan natijalar:

O'qituvchi: O'quvchilarda ijtimoiy tarmoqlarning ijobiy va salbiy jihatlarini tahlil qila olish ko'nikmasini shakllantiradi. Mavzu bo'yicha o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlaydi.

O'quvchi: O'quvchilar ijtimoiy tarmoqlardan foydalanishning afzalliklari va kamchiliklarini mustaqil tahlil qila oladi. Mavzu yuzasidan o'z fikrlarini asosli bayon eta oladi va xavfsizlik qoidalarini tushunadi.

Darsning borishi:

T/R	Bo'limlar	Vaqt
1	Tashkiliy qism	5 daqiqa
2	O'tgan mavzuni mustahkamlash	15 daqiqa
3	Yangi mavzu bayoni	30 daqiqa
4	Yangi mavzuni mustahkamlash	20 daqiqa
5	O'quvchilarni rag'batlantirish. Darsni yakunlash.	5 daqiqa
6	Uyga vazifa	5 daqiqa
	Jami	80 daqiqa

I. Tashkiliy qism

Salomlashish, davomatni aniqlash, o'quvchilarni darsga tayyorlash.

II. O'tgan mavzuni mustahkamlash

O'quvchilarning bilim va ko'nikmalari savollar orqali tekshiriladi, uyga berilgan vazifa so'ralib, o'quvchilar baholanadi.

III. Yangi mavzu bayoni

Aziz o'quvchilar, bugungi darsimizda biz siz bilan hayotimizning ajralmas qismiga aylangan **ijtimoiy tarmoqlar** dunyosiga nazar tashlaymiz. Har biringizning telefoningizda kamida bitta ijtimoiy tarmoq ilovasi mavjud deb o'ylayman – bu Instagram, Telegram, TikTok yoki boshqa bir platforma bo'lishi mumkin. Aynan shu platformalar orqali biz do'stlarimiz bilan muloqot qilamiz, yangiliklardan xabardor bo'lamiz, sevimli mashg'ulotlarimiz bilan bo'lishamiz. Bu ijtimoiy tarmoqlarning bizga taqdim etayotgan **imkoniyatlari** juda katta.

Biroq, har bir texnologiyaning ikki tomoni bo'lganidek, ijtimoiy tarmoqlarning ham o'ziga yarasha **tahdidlari** mavjud. Bugun biz bu imkoniyat va tahdidlarni tahlil qilib, ulardan ongli ravishda foydalanish yo'llarini o'rganishga harakat qilamiz. Ijtimoiy tarmoqlarning foydali jihatlari shundaki, ular global miqyosda axborot almashish, ta'lim olish, kasbiy aloqalarni o'rnatish, hatto tadbirkorlik faoliyatini yo'lga qo'yish uchun beqiyos imkoniyatlar yaratadi. Masalan, chet el universitetlarining onlayn kurslarida qatnashish, o'z mahsulotlaringizni dunyo bo'ylab reklama qilish yoki ilmiy izlanishlar uchun kerakli ma'lumotlarni tezda topish shular jumlasidandir.

Shu bilan bir qatorda, ijtimoiy tarmoqlar ma'lumotlarning yolg'onligi (feyk yangiliklar), shaxsiy ma'lumotlarning xavfsizligi, kiberbulling, vaqtni behuda sarflash, hattoki ruhiy sog'liqqa salbiy ta'sir ko'rsatish kabi jiddiy tahdidlarni ham o'z ichiga oladi. Masalan, biror shaxs haqidagi yolg'on ma'lumotlar tez tarqalib, obro'siga putur yetkazishi mumkin. Yoki shaxsiy hayotga oid ma'lumotlarning nojo'ya qo'llanilishi jiddiy muammolarga olib kelishi mumkin. Shuning uchun biz ijtimoiy tarmoqlardan foydalanishda **ma'lumotlarning ishonchliligini tekshirish**, shaxsiy ma'lumotlarimizni himoya qilish va vaqtni samarali boshqarish ko'nikmalarini shakllantirishimiz zarur.

Ushbu mavzu bo'yicha bizning asosiy maqsadimiz – sizni ijtimoiy tarmoqlarning foydali jihatlardan to'liq bahramand bo'lishga undash hamda potentsial xavflardan ogoh qilish va ulardan himoyalaniish yo'llarini o'rgatishdir. Har biringiz kelajakda ushbu vositalardan ongli va mas'uliyatli foydalanuvchi bo'lib yetishishingiz muhimdir. Esingizda bo'lsin, texnologiya – bu vosita, uni qanday ishlatish esa o'z qo'limizda.

1. Ijtimoiy tarmoqlarning ta'lim olishdagi imkoniyatlariga doir bir misol keltiring.

Javob: Masalan, chet el tillarini o'rganish uchun mo'ljallangan maxsus sahifalarda mashqlar bajarish, video darsliklarni tomosha qilish va bu tillarda so'zlashuvchilar bilan muloqot qilish imkoniyati mavjud.

2. Kiberbulling nima va u qanday namoyon bo'lishi mumkin?

Javob: Kiberbulling – bu internet va raqamli texnologiyalar orqali amalga oshiriladigan tajovuz, haqoratlash yoki qo'rqitishdir. U ijtimoiy tarmoqlarda yolg'on mish-mishlar tarqatish, shaxsiy xabarlarini ommalashtirish yoki sharmanda qiluvchi suratlarni joylashtirish orqali namoyon bo'lishi mumkin.

3. Shaxsiy ma'lumotlar xavfsizligi nima uchun muhim va uni qanday himoya qilish mumkin?

Javob: Shaxsiy ma'lumotlar (ismi, manzili, telefon raqami, parollar) firibgarlar tomonidan o'g'irlanishi yoki suiiste'mol qilinishi mumkin. Uni himoya qilish uchun murakkab parollar o'rnatish, shubhali havolalarni bosmaslik va har kimga ham ma'lumotlarni oshkor qilmaslik lozim.

4. Feyk yangiliklar tarqalishining ijtimoiy oqibatlari qanday bo'lishi mumkin?

Javob: Feyk yangiliklar jamiyatda vahima, noto'g'ri tushunchalar va hatto zararli xulq-atvorlarga olib kelishi mumkin. Masalan, sog'liq haqidagi yolg'on ma'lumotlar odamlarni noto'g'ri davolanishga undashi mumkin.

5. Ijtimoiy tarmoqlarda vaqtni samarali boshqarish bo'yicha biror maslahat bering.

Javob: Har bir ijtimoiy tarmoq ilovasi uchun kunlik foydalanish muddatini cheklash (masalan, 1 soat) va bu vaqtni faqat muhim xabarlarini ko'rish yoki aloqada bo'lish uchun ajratish.

6. Onlayn brending yoki shaxsiy brending yaratishda ijtimoiy tarmoqlarning o'rni haqida nima deya olasiz?

Javob: Ijtimoiy tarmoqlar shaxsiy brendni shakllantirish (masalan, o'z qobiliyatlaringizni namoyish etish) yoki kichik biznesni rivojlantirish (mahsulotlarni targ'ib qilish) uchun kuchli platforma hisoblanadi.

7. Ijtimoiy tarmoqlardan foydalanishning ruhiy sog'liqqa ta'siri qanday bo'lishi mumkin?

Javob: Doimiy ravishda boshqalarning 'mukammal' hayotini ko'rish o'ziga ishonchsizlikni oshirishi, haddan tashqari foydalanish esa uyqu buzilishi va ijtimoiy izolyatsiyaga olib kelishi mumkin.

8. Ma'lumotlar ishonchliligini tekshirishda qanday usullardan foydalanish mumkin?

Javob: Ma'lumotni boshqa ishonchli manbalarda (rasmiy yangilik saytlari, ensiklopediyalar) tekshirish, muallifning obro'siga e'tibor berish va shubhali yoki emotsional mazmundagi xabarlarga ehtiyotkorlik bilan yondashish.

9. Ijtimoiy tarmoqlardagi jamoalar (guruhlar) qanday foydali vazifalarni bajarishi mumkin?

Javob: Biror mavzu yoki qiziqish atrofida birlashgan jamoalar axborot almashish, tajriba o'rtoqlashish, hamkorlikda loyihalar amalga oshirish yoki bir-biriga qo'llab-quvvatlash uchun yaxshi maydoncha bo'la oladi.

10. Ijtimoiy tarmoqlardan foydalanishda qanday qoidalarga rioya qilishni maslahat berasiz?

Javob: Boshqalarning shaxsiy hayotiga hurmat bilan qarash, haqoratli yoki tahdidli fikrlardan saqlanish, yolg'on ma'lumotlarni tarqatmaslik va o'z shaxsiy ma'lumotlarini ehtiyot qilish kerak.

Ijtimoiy tarmoqlar: imkoniyatlar va tahdidlar

IV. Yangi mavzuni mustahkamlash

ELEKTRON DOSKADA

O'quvchi ijtimoiy tarmoqlarning ijobiy va salbiy jihatlarini mos katakchalarga ajratadi.

- 1) Do'stlar bilan aloqani saqlash
- 2) Shaxsiy ma'lumotlarning o'g'irlanishi
- 3) Yangiliklar va voqea-hodisalardan xabardor bo'lish
- 4) Sohibkormas ma'lumotlar tarqalishi
- 5) Kasbiy aloqalarni o'rnatish
- 6) Vaqtni behuda sarflash
- 7) Bilim va ko'nikmalarni oshirish
- 8) Kiberbulling xavfi

Javob (o'qituvchi uchun): Ijobiy tomonlari: Do'stlar bilan aloqani saqlash, Yangiliklar va voqea-hodisalardan xabardor bo'lish, Kasbiy aloqalarni o'rnatish, Bilim va ko'nikmalarni oshirish. Salbiy tomonlari: Shaxsiy ma'lumotlarning o'g'irlanishi, Sohibkormas ma'lumotlar tarqalishi, Vaqtni behuda sarflash, Kiberbulling xavfi.

1. Ijtimoiy tarmoqlarning ta'lim jarayonidagi asosiy **ijobiy** jihati nimada?

- A) Axborot almashinuvi va hamkorlikni **rag'batlantirishda**.
- B) Shaxsiy hayotni **kuzatishda**.
- C) Vaqtni **bejiz** o'tkazishda.
- D) Nomaqbul kontentni **ko'paytirishda**.

To'g'ri javob: A) Axborot almashinuvi va hamkorlikni **rag'batlantirishda**.

2. Ijtimoiy tarmoqlardan foydalanishda **shaxsiy ma'lumotlarning** himoyasini ta'minlash uchun nimalarga e'tibor berish kerak?

- A) Parollarni **murokkab** tanlash va ularni muntazam o'zgartirishga.
- B) Barcha shaxsiy ma'lumotlarni **ochiq** qoldirishga.
- C) Do'stlar ro'yxatini **cheksiz** kengaytirishga.
- D) Har qanday **havolalarga** ishonch bilan bosishga.

To'g'ri javob: A) Parollarni **murokkab** tanlash va ularni muntazam o'zgartirishga.

3. Ijtimoiy tarmoqlarda tarqalishi mumkin bo'lgan **soxta xabarlar** (dezinformatsiya) qanday oqibatlarga olib kelishi mumkin?

- A) Jamiyatda **tinchlik** va osoyishtalikni oshiradi.
- B) Odamlarning **ishonchini** buzadi va g'alayonlarga sabab bo'ladi.
- C) Ilmiy bilimlarning **tarqalishiga** yordam beradi.
- D) O'quvchilarning **ijodiy fikrlashini** rivojlantiradi.

To'g'ri javob: B) Odamlarning **ishonchini** buzadi va g'alayonlarga sabab bo'ladi.

4. Ijtimoiy tarmoqlarda **kiberbulling** nima deb ataladi va uning oldini olish uchun nimalar qilish lozim?

- A) Internet orqali **ta'qib qilish**; bunday holatlarni **doimiy** xabar qilish va bloklash.
- B) Do'stlar bilan **muloqot** qilish; hech qanday chora ko'rmaslik.
- C) Ma'lumotlarni **to'plash**; faqat o'ziga yoqqan kontentni ko'rish.
- D) Vaqtni **sarflash**; onlayn faollikni cheklash.

To'g'ri javob: A) Internet orqali **ta'qib qilish**; bunday holatlarni **doimiy** xabar qilish va bloklash.

5. Ijtimoiy tarmoqlardan **samarali** foydalanish o'quvchining **intellektual rivojlanishiga** qanday yordam beradi?

- A) Axborotni **tahlil qilish** va tanqidiy mulohaza yuritish ko'nikmalarini **o'stiradi**.
- B) Doimiy ravishda **o'yinlar** o'ynashni **rag'batlantiradi**.
- C) Shaxsiy fikrlarini **ifoda etmaslikka** undaydi.
- D) Muntazam ravishda **uyqusizlikka** olib keladi.

To'g'ri javob: A) Axborotni **tahlil qilish** va tanqidiy mulohaza yuritish ko'nikmalarini **o'stiradi**.

**Mavzuni mustahkamlash
uchun soffia.uz topshiriqlari
— havolani elektron
dskada oching:**

[https://soffia.uz/uz/games/quiz/play?
slug=ijtimoiy-tarmoq-imkoniyat-va-
tahdidlar](https://soffia.uz/uz/games/quiz/play?slug=ijtimoiy-tarmoq-imkoniyat-va-tahdidlar)

V. O'quvchilarni rag'batlantirish. Darsni yakunlash.

Darsda faol qatnashgan o'quvchilar rag'bat kartochkalari bilan rag'batlantiriladi. Dars yakunlanadi va baholar e'lon qilinadi.

VI. Uyga vazifa

11. Ijtimoiy tarmoqlardan foydalanishning **afzalliklari** va **kamchiliklarini** aniqlash bo'yicha kichik ta'rif yozing. Har biriga kamida **3 tadan** misol keltiring.

Javob: Ijtimoiy tarmoqlardan foydalanishning afzalliklari:

1. **Aloqa o'rnatish:** Dunyoning istalgan nuqtasidagi do'stlar va oila a'zolari bilan doimiy aloqada bo'lish.
2. **Axborot olish:** Yangiliklar, voqealar va turli mavzulardagi ma'lumotlarni tezkorlik bilan olish.
3. **Bilim orttirish:** Ta'limiy kontentlar, vebinarlar va mutaxassislar bilan muloqot orqali yangi ko'nikmalar o'rganish.

Ijtimoiy tarmoqlardan foydalanishning kamchiliklari:

1. **Vaqtini yo'qotish:** Keraksiz kontentlarga ko'p vaqt sarflab, muhim ishlarni ortga surish.
2. **Ma'lumotlar xavfsizligi:** Shaxsiy ma'lumotlarning o'g'irlanishi yoki noqonuniy foydalanilishi xavfi.
3. **Sog'liqqa ta'siri:** Ko'p o'tirish natijasida jismoniy faollikning pasayishi va ko'zning charchashi.

12. Ijtimoiy tarmoqlarda tarqaladigan **soxta xabarlar** (dezinformatsiya)ni aniqlash uchun qanday **usullardan** foydalanish mumkin? Ikki xil usulni tavsiflang.

Javob: Soxta xabarlarini aniqlash usullari:

1. **Manbani tekshirish:** Xabarning qayerdan kelganini aniqlash. Ishonchli va tan olingan axborot vositalariga murojaat qilish.
2. **Dalillarni qidirish:** Xabarda keltirilgan ma'lumotlarning asosiligi, tasdiqlovchi dalillarning mavjudligini tekshirish. Boshqa ishonchli manbalarda ham shu ma'lumotning tasdig'ini qidirish.

13. O'zingiz ishtirok etgan ijtimoiy tarmoq loyihasi yoki aksiyasi haqida qisqacha ma'lumot yozing. Loyihaning **maqsadini** va unda qatnashishdan olgan **tajribangizni** bayon eting.

Javob: Men ijtimoiy tarmoqlarda tashkil etilgan «**Kitobxonlik Chellenji**» aksiyasida qatnashdim. Loyihaning maqsadi yoshlar o'rtasida kitobxonlik madaniyatini yanada oshirish edi. Aksiyada har hafta ma'lum bir kitobni o'qib, uning haqida qisqacha taassurotlar bilan onlayn bo'lishish talab etilardi. Bu tadbir menga yangi kitoblar bilan tanishishga va o'z fikrlarimni erkin ifodalashga yordam berdi. Shuningdek, boshqa kitobsevarlar bilan fikr almashishim ham juda foydali bo'ldi.